

De fet, les parelles...

L'aparició d'una llei que regula les convivències estables en parella respon a una diversificació en l'organització de les relacions personals. A un model únic legítim de relació afectiva succeeix una pluralitat de formes de relació. La llei és un triomf perquè suposa un reconeixement institucional d'algunes d'aquestes realitats, però alhora és una derrota perquè contribueix a reduir aquesta diversitat al 'logos', a la racionalitat de la parella heterosexual, casada, tradicional.

La llei respon a la diversitat, però la redueix. Per tant, és un impossible o una contradicció. Pretén captar de nou les ovelles descarrilades. Això és doblement perillós en el nostre cas, en el de les persones homosexuals. En el cas de les parelles heterosexuales, la llei només significa reconduir envers la lògica matrimonial relacions que ja seguien la lògica heterosexual. Però, per a les lesbianes i els gais, aquesta llei suposa reconduir la pròpia homosexualitat a la lògica heterosexual, patriarcal, matrimonial. Perquè, de fet, la manera en què moltes dones vivim el nostre lesbianisme té poc a veure amb aquest 'logos'. De fet, és essencial entendre que no estem afirmant que el lesbianisme respongui a un altre 'logos'. Ans el contrari, per definició, és una de les realitats que no respon a un únic 'logos' perquè és al marge de la racionalitat social comuna.

Moltes dones lesbianes decideixen no conviure amb la seva parella, n'hi ha d'altres que hi conviuen però mantenint dos domicilis, n'hi ha d'altres que decideixen conviure amb persones que no són la seva parella. És molt habitual, per no dir mai, que no ens plantejem (en cap cas, en cap tipus de relació de parella heterosexual o homosexual o lèsbica, amb papers o sense, amb matrimoni o sense), en començar una relació, què pot passar. Això és lògic i, donada la nostra situació social, legal, fins al moment actual, podríem dir que encara ho és més. No ens plantejem, molts cops ni quan ens ho trobem, el dret a reclamar una pensió per la mort de la nostra parella, el dret a defensar-nos, a reconèixer-nos i a demanar que ens reconeguin. És més, fins i tot, en la lògica de moltes relacions de convivència lesbianes (i gais) no entra reclamar una compensació econòmica quan la relació s'acaba o una pensió alimentícia, o ni tan sols portar aquestes qüestions davant d'un jutge o jutgessa. Però a més també ho trobem perillós perquè sembla ésser que l'emparellament és la manera de legitimar-nos davant la societat.

Tanmateix, per altra banda, fins i tot les parelles heterosexuales estan passant pel mateix procés de diversificació (és com si s'estiguessin lesbianitzant). El fet que dóna sentit a l'existència de la llei és precisament que moltes parelles heterosexuales no volen casar-se perquè el model únic de relació que estableix el matrimoni tradicional no té res a veure amb ells, amb les relacions que ells mantenen. També entre les persones heterosexuales s'està produint una fugida d'aquesta racionalitat única envers una pluralitat tan heterogènia i heterodoxa com la dels gais i lesbianes.

A qui se li pot ocórrer que una parella estable heterosexual decideixi no conviure? o que decideixi conviure amb altres persones? Doncs, això succeeix i a més tenim constància de parelles que s'han casat sense intenció de conviure.

És ben cert que entre aquesta heterogeneïtat hi ha moltes persones que conviuen en relacions que només es distingeixen del matrimoni pel fet de no tenir papers. Per a tots aquests aquesta llei hauria de ser un avenç, tant si són heterosexuales com homosexuals. Però ens trobem davant una llei que fa distincions que, per a nosaltres, no tenen sentit, entre parelles heterosexuales i homosexuals i, el que és pitjor, discrimina clarament entre els dos tipus de parelles i dóna un tracte desfavorable a uns i altres, però sobretot a les unions de persones del mateix sexe.

En primer lloc, pel que fa a l'acreditació: el fet de conviure —ni en un període superior a dos anys— no és reconegut com a suficient per acollir-se a la llei, si així es desitja, en el cas de les parelles del mateix sexe. En el cas de les parelles heterosexuales, però, la llei afecta totes les

persones convivents per un període més llarg de dos anys, ho desitgin o no, cosa que certament no és d'envejar. Per tant, en aquest apartat tenim la següent situació:

- 1.** Les parelles heterosexuales que no poden casar-se tampoc no poden acollir-s'hi. I és aquí on hi havia més necessitat de protecció legal entre les parelles heterosexuales. Per exemple, persones que estan en processos de separació i divorci, que com tots sabeu alguns són tan curts... Només serveix per a les persones que es poden casar.
- 2.** Les parelles homosexuals necessiten un paper per acollir-s'hi i, per tant, deixen de ser merament parelles de fet. Es converteixen en matrimonis de 3a categoria.
- 3.** Les parelles heterosexuales que no volen acollir-s'hi es veuen afectades igualment. És gravíssim que aquesta llei imposi, perquè no dóna dret sinó que imposa, uns drets i deures que algunes parelles —que per això havien decidit no casar-se— no volen. Es converteixen en matrimonis de 2a categoria, tant si volen com no i potser això farà que algunes s'animin (quin remei!) a casarse perquè, ja que hi estem posats, com a mínim que ens tractin de 1a categoria. Subratllem aquesta última afirmació perquè creiem que en el rerefons de la llei hi ha això, i fins i tot és probable que aquesta sigui una de les seves pretensions.
- 4.** No són reconegudes com a parelles de fet les parelles del mateix sexe que no volen papers. L'únic motiu que justifica aquesta diferenciació en l'acreditació és una consideració heterosexista: en quin cap cap que un noi i una noia convisquin sols sense ser parella? En canvi, si són dos nois o dues noies poden ser perfectament companys de pis, no?
- 5.** En el preàmbul de la llei es justifiquen les distincions entre parella homosexual i heterosexual en virtut que uns no es casen perquè no poden i els altres perquè no volen. Aquest argument es basa en una interpretació de l'article 32 de la Constitució, consagrada per la Jurisprudència del Tribunal Constitucional. No ens estalviaríem maldecaps concedint el dret del matrimoni a les parelles del mateix sexe? Realment si el Parlament de Catalunya vol ser progressista com els països nòrdics europeus, per què no entrem en el Codi de Família?

Evidentment, un dels motius principals per no entrar-hi és la relació que es fa entre família i procreació. Procreació i no paternitat o maternitat. La segona discriminació legal és privar del dret a l'adopció com a parella. Ja sabem que no és competència directa del Parlament Autònom, però no hi ha ni tan sols una declaració d'intencions. Generalment s'addueix que pel benestar d'un infant és negatiu criar-se sota la influència de dues lesbianes o dos gais, per dos motius: primer, la manca de models d'un dels dos sexes; segon, l'exemple negatiu que representa una unió homosexual, la qual pot influir en l'orientació sexual futura del propi infant. Tanmateix, la llei reconeix el fet que la persona més adient per assumir la tutela d'un infant és la parella convivent del pare o mare encara que sigui del mateix sexe. Recordem que els gais i les lesbianes som fills/filles de parelles heterosexuales i el seu model no ens ha influït pas ni negativament ni positiva en la nostra orientació.

Sembla ser que el darrer problema institucional és reconèixer que dues persones del mateix sexe puguin exercir competentment el paper de pares i mares i conseqüentment que puguin tenir la pàtria potestat compartida. D'això es deriva l'absència de consideracions respecte a règim de visites o pensió per als fills/filles comuns en cas de separació. Parlem de la realitat que una dona pot tenir una criatura sempre que vulgui (inseminació, quina nit la d'aquell dia o vaig a buscar un proveïdor qualsevol, l'adopció a títol individual) i per tant seran comuns perquè no existeix pare conegut. Recordem que la paternitat no és un vincle sanguini sinó social.

Es parla de parella de fet però es regulen assumptes interns de la parella com l'obligació de prestar-se aliments o de passar-se una pensió després de separar-se. Aquests no són drets davant de tercers, per contra no es diu res:

- del dret a permís per formalització de parella de fet tret del cas del funcionariat,
- del dret al permís de residència o nacionalització de la parella,
- del dret a la seguretat social de la parella si és estrangera no comunitària,
- del dret a la indemnització en cas de mort per accident laboral d'un dels membres de la parella,
- dels drets i beneficis laborals segons l'Estatut dels Treballadors,
- de la igualtat d'oportunitats a tot tipus d'accés a beneficis i ajudes públiques, com per exemple, les vivendes socials,
- del dret a la consideració de primer familiar en els mateixes condicions que el cònjuge pel que fa a hospitalització o mort, per exemple,
- del dret a una pensió de l'Estat (repetim que ja sabem que és una llei autonòmica) en cas de defunció d'un dels membres de la parella.
- I reivindicuem també el dret a adopció o pàtria potestat compartida en cas d'educar els fills/filles de la parella.

Sort que com a mínim han començat a pensar —veurem què faran— en les disposicions finals de la llei en l'equiparació fiscal, la possibilitat de declaració conjunta a Hisenda de l'IRPF, perquè a l'hora de contribuir les persones que formem "matrimonis de segona o de tercera categoria" ho fem de nassos i per nassos, millor que els de primera categoria.

L'altre apartat clarament discriminatori és el de la successió. En primer lloc, perquè el membre sobrevivent té dret, l'únic si no testes i a més a més si testes, fins a la quarta part del valor de l'herència, i només en el cas de no poder-se mantenir. És clar, que davant d'una herència multimilionària, déu n'hi do el que pot representar arribar a una quarta part, també és veritat que no s'especifica què es considera "mantenir-se", quina quantitat és, i si la parella podrà dur un nivell de vida similar. Però, per a tota la resta que tenim com a únic patrimoni la nostra feina i el nostre sou, sembla ridícul i vergonyós aquest dret. Què passa? El membre sobrevivent només té dret a sobreviure, a malviure?

En tots casos es dona preferència als familiars, qüestió totalment discriminatòria atès que, a més en molts casos i a causa de la societat homofòbica en què vivim, les famílies es desenten en vida dels membres homosexuals. En segon lloc, perquè la llei diu que el membre sobrevivent no té dret a habitar tot l'habitatge comú, ni té dret a res amb càrrec al patrimoni del premort, coses a les quals sí tenen dret els membres sobrevivents de les parelles heterosexuales.

Nosaltres entenem que els drets de les persones han d'existir com a individus i no com a parelles. A partir d'aquí el que seria acceptable, d'una banda, és una llei matrimonial, dins del Codi de Família, amb tots els drets i deures, igualitària per a tothom, sense diferenciació dels membres que la formen. Per l'altra banda, creiem que qualsevol llei, normativa i reglament en l'àmbit que sigui (habitatge, lloguer, convenis laborals, sanitat, nacionalitat, adopcions...) no hauria de fer diferències atès el tipus de parella.

Valoraríem positivament el fet que la Jurisprudència del Tribunal Constitucional en l'article referent a la no-discriminació, entre d'altres per raons de sexe, raça, creença i qualsevol altra condició, interpretés en aquesta última per orientació sexual.

Considerem que moltes persones han contribuït de bona fe a aquesta llei, que està redactada amb molt mala idea. Si a més valorem la llei que ara ha estat aprovada sobre els drets dels convivents que no tenen entre si una relació afectiva com de la que es parla en la llei objecte d'aquesta taula, tenim la sensació que se'ns rifen. Els únics que creiem que ja eren i seguiran essent, ara

com ara, els veritables beneficiaris d'aquesta llei són els notaris.

Grup de Lesbianes Feministes

www.lesbifem.org

Març de 1999

[Ponència presentada al VII fòrum El concepte de família a debat, organitzat per l'Associació Catalana de Dones de Carreres Jurídiques els dies 19 i 20 de març de 1999 al Col·legi d'Advocats de Barcelona.]